

TURINYS

Ižanga. Vienas liūto narve	9
1. Šešėlių Karalius	13
2. Laidotuvės Teherane	20
3. Korimai Bagdade	36
4. Sovietų kurmis ir kūnas jūroje	48
5. „Ai, čia Chruščiovo kalba...“	59
6. „Pristatykite Eichmanną, gyvą arba mirusį!“	67
7. Kur Yosselė?	95
8. Nacių didvyris Mosado tarnyboje	117
9. Mūsiškis Damaske	135
10. „Man reikia „MiG-21“!“	159
11. Tie, kurie niekada nepamirš	172
12. Raudonojo Princo paieška	186
13. Sirijos mergelės	211
14. „Šiandien prasidės karas!“	218
15. Medaus spąstai atominiam šnipui	233
16. Saddamo superginklas	247
17. Fiasko Amanė	258
18. Su meile iš Šiaurės Korėjos	269
19. Meilė ir mirtis popietę	280
20. Kameros sukosi	292
21. Iš karalienės Šebos žemės	304
Epilogas. Karas su Iranu?	318
Bibliografija ir šaltiniai	325

1

ŠEŠĖLIŲ KARALIUS

Vėlyvą 1971-ųjų vasarą nuožmi audra šėlo Viduržemio jūros pakrantėje, aukštos bangos plakė Gazos krantus. Vietiniai arabai žvejai liko krante; ši diena nebuvo iš tų, kai gali mesti iššūkį klasingai jūrai. Jie su nuostaba žiūrėjo, kaip sukriužusi valtis staiga išniro iš siautėjančių bangų ir sunkiai dunkstelėjo ant šlapio smėlio. Keli palestiniečiai susiglamžiusiais ir permirkusiais drabužiais bei kufijomis išsoko ir nubrido į krantą. Jų neskusti veidai bylojo apie nuovargį po ilgos kelionės jūra, bet jie neturėjo laiko ilsėtis, nes bėgo norėdami išgelbėti savo gyvybę. Iš siautėjančios jūros išniro Izraelio torpedinis kateris, kuris vijosi juos visu greičiu ir plukdė kareivius su visa kovine ekipuote. Pasiekę krantą kareiviai išsoko ant sekumos ir atidengė ugnį į bėgančius palestiniečius. Pora Gazos jaunuolių, žaidusių paplūdimyje, nubėgo link palestiniečių ir palydėjo juos į gretimo vaismedžių sodo prieglobstį; Izraelio kariai pametė jų pėdsakus, bet tęsė paieškas paplūdimyje.

Vėliau tą vakarą jaunas palestinietis, nešinas kalašnikovo automatu, įsėlino tarp vaismedžių. Jis rado pabėgėlius, besiglaudžiančius tolimame kampe.

– Kas jūs esate, broliai? – paklausė jis.

– Palestinos išsivadavimo liaudies fronto nariai, – pasigirdo atsakymas. – Iš Tyro pabėgėlių stovyklos Libane.

– *Marhaba*, sveiki atvykę, – pasisveikino jaunuolis.

– Ar esi girdėjęs apie Abu-Seifą, mūsų vadą? Jis atsiuntė mus susitikti su Liaudies fronto vadais Beit Lahijoje*. Mes turime pinigų, ginklų ir norime suderinti mūsų veiksmus.

– Aš jums padėsiu, – atsakė jaunas vyras.

Kitą rytą keletas ginkluotų teroristų palydėjo atvykėlius į atskirą namą Džabalijos pabėgėlių stovykloje. Jie buvo nuvesti į didelį kambarį ir pakviesti sėsti prie stalo. Neužilgo įėjo jų ieškoti Liaudies fronto vadai. Jie apsikeitė šiltais pasisveikinimais su broliais libaniečiais ir atsisėdo prieš juos.

– Pradėkime? – paklausė kresnas, pliktelėjęs jaunas vyras, dėvintis raudoną kufiją, matyt, libaniečių grupės lyderis. – Ar visi čia?

– Visi.

Libanietis pakėlė ranką ir žvilgtelėjo į laikrodį. Tai buvo suplanuotas signalas. Staiga „libaniečių pasiuntiniai“ išsitraukė ginklus ir pradėjo šaudyti. Mažiau nei per minutę Beit Lahijos teroristai buvo negyvi.

„Libaniečiai“ išbėgo iš namo ir nuskubėjo vingiuotais Džabalijos stovyklos perėjimais bei sausakimšomis Gazos gatvėmis, o netrukus kirto ir Izraelio teritoriją. Tą vakarą vyriškis su raudona kufija kapitonas Meiras Daganas, Izraelio ginkluotųjų pajėgų slapto *Rimon* komandos būrio vadas, raportavo generolui Arieliui (Arikui) Sharonui apie operacijos „Chameleonas“ sėkmę. Visi Beit Lahijos Liaudies fronto lyderiai, mirtinai pavojingų teroristų grupė, buvo nebegyvi.

Daganas buvo tik dvidešimt šešerių, bet jau pagarsėjęs kovotojas. Jis suplanavo visą operaciją: prisistatymą libaniečiais teroristais, plaukiančiais senu laivu iš Ašdodo, uosto Izraelyje, ilgą naktį slapstymosi ir susitikimą su teroristų lyderiais, taip pat pabėgimo kelią po užpuolimo. Jis suorganizavo net tariamą Izraelio torpedinio katerio persekiojimą. Daganas buvo ne iš tų, kurie šikimba veiksmų instrukcijos – jis buvo tikras partizanas, drąšus ir kūrybiškas. Yitzhakas Rabinas kartą pasakė: „Meiras turi unikalią gebėjimą suplanuoti antiteroristines operacijas, kurios atrodo, lyg būtų iš trilerio.“

Būsimoji Mosado galva Dannis Yatomas atsiminė Daganą kaip kresną jaunuolį su kupeta rudų plaukų, kuris kandidatavo prisijungti prie

prestižinio Izraelio komandos būrio *Sayeret Matkal* ir visus sužavėjo peilio mėtymo įgūdžiais. Savo didžiuliu komandos peiliu jis galėjo mirtinai kliudyti bet kurį pasirinktą taikinį. Nors buvo puikus šaulys, jis neišlaikė *Sayeret Matkal* testų ir iš pradžių turėjo tenkintis parašiutininko desantininko sidabrinių sparnų ženklą.

8-ojo dešimtmečio pradžioje jis buvo išsiųstas į Gazos Ruožą, Izraelio užkariautą 1967 metais Šešių dienų kare ir nuo tada tapusį širšių lizdu, kuriame darbuos mirtini teroristai. Palestiniečiai teroristai žudė izraeliečius kasdien Gazos Ruože ir Izraelyje bombomis, sprogmenimis ir šaunamaisiais ginklais; Izraelio ginkluotosios pajėgos prarado anksčiau turėtą smurtaujančių pabėgėlių stovyklų kontrolę. 1971 m. sausio 2 d., kai du nekalti vaikai, penkerių Avigailė ir aštuonerių Markas iš Arroyo šeimos, buvo suplėšyti į skutelius teroristui metus rankinę granatą į jų automobilį, generolas Arielis Sharonas nusprendė privalęs užbaigti kruvinas žudynes. Jis pasamdė kelis senus savo vėtytos ir mėtytos jaunystės draugus kartu su keletu gabijų jaunų kareivių. Daganas buvo vienas iš jų, apskrito veido, neaukštas, tvirtas pareigūnas, kuris vaikščiojo šlubuodamas – buvo užmynęs ant sausumos minos Šešių dienų karo metu. Kol gydėsi *Soroka* ligoninėje Beer Ševoje, įsimylėjo slaugę Biną. Jam pasveikus, jie susituokė.

Sharono būrys oficialiai neegzistavo. Jo paskirtis buvo sunaikinti teroristų organizacijas Gazoje naudojant rizikingus ir nekonvencinius metodus. Daganas klajodavo okupuotoje Gazoje su lazda, dobermanu, keletu pistoletų, revolverių ir automatų. Kai kas tvirtina jį matęs užsimaskavusį arabu, palengva jojantį ant asilo nesvetingais Gazos skersgatviais. Jo fiziniai trūkumai neužgesino jo ryžto vykdyti pačias pavojingiausias operacijas. Jo pažiūros buvo paprastos – egzistuoja priešai, blogi arabai, kurie nori mus nužudyti, todėl mes turime nužudyti juos pirmi.

Komandos viduje Daganas sukūrė *Rimon*, pirmąjį slaptą Izraelio komandos būrį, kuris veikė persirengęs arabais giliai priešų teritorijose. Kad galėtų nevaržomai judėti arabų minioje ir pasiekti savo taikinius nepastebėti, jie turėjo veikti užsimaskavę. Netrukus jie tapo žinomi kaip „Ariko smogiamasis būrys“ ir sklandė gandai, kad dažnai šaltakraujiškai nužudydavo sugautus teroristus. Buvo pasakojama, kad kartais jie palydėdavo teroristą į tamsų skersgatvį ir pasakydavo jam: „Turi tik dvi minutes pabėgti.“ Kai šis pabandydavo tai daryti, jį nušaudavo. Kartais jie palikdavo durklą ar šautuvą, ir kai teroristas jį pasiekdavo, būdavo

* Teroristų kontroliuojama teritorija Gazos Ruože (*aut. past.*).

nužudomas vietoje. Žurnalistai rašė, kad kiekvieną rytą Daganas eina į laukus ir, viena ranka šlapindamasis, kita ranka šaudo į tuščią kolos skardinę. Daganas tokias paskalas neigė. „Yra gandų, kurie visiems tinka, – sakė jis. – Bet kai kas iš to, kas parašyta, paprasčiausiai netiesa.“

Nedidelio Izraelio komandosų būrio nariai kariavo nuožmų, žiaurų karą, kasdien rizikuodami gyvybe. Beveik kiekvieną vakarą Daganas žmonės persirengdavo moterimis arba žvejais ir leisdavosi į žinomų teroristų paieškas. 1971 metų sausio viduryje, apsimitę arabais teroristais Gazos Ruožo šiaurėje, jie įviliojo *Fatah* judėjimo narius į pasalą, kur per kilusį susišaudymą šie teroristai buvo nukauti. 1971 metų sausį, šįkart uniformuoti, Daganas ir jo vyrai keliavo dviem džipais Džabalijos (palestiniečių pabėgėlių) stovyklos pakraščiais. Kai jų kelias susikirto su taksi, Daganas atpažino tarp taksi keleivių žymų teroristą Abu Nimerą. Jis įsakė sustabdyti džipus ir jo kareiviai apsupo taksi. Daganas prisiartino, o tuo momentu Abu Nimeras išlipo mosuodamas rankine granata. Neatitraukdamas žvilgsnio nuo Daganas jis ištraukė granatos žiedą. „Granata!“ – suriko Daganas, bet, užuot susigūžęs besidengdamas, šoko ant vyro, prispaudė jį ir išplėšė iš rankos granatą. Už šį poelgį jis buvo apdovanotas medaliu už drąsą. Buvo tvirtinama, kad, numetęs šalin granatą, Daganas nužudė Abu Nimerą plikomis rankomis.

Po daugelio metų retai pasitaikančiame interviu Izraelio žurnalistui Ronui Leshemui Daganas pasakojo: „*Rimon* nebuvo smogiamasis būrys... Tai ne Laukiniai Vakarai, kur kiekvienas būdavo pasiruošęs nuspausti gaiduką. Mes niekada nekenkėme moterims ir vaikams. Mes puolėme žmones, kurie buvo žiaurūs žudikai. Mes puldavome juos, taip atgrasydami kitus. Kad civiliai būtų apsaugoti, valstybei kartais reikia atlikti tai, kas nesuderinama su demokratiniu elgesiu. Tiesa, kad tokiuose būriuose kaip mūsų šalis įmanoma peržengti ribas, todėl turi būti tikras, kad tavo žmonės yra pačios aukščiausios kvalifikacijos. Patys nešvariausi darbai turi būti atliekami pačių doriausių žmonių.“

Demokratiškai ar ne, Sharonas, Daganas ir jų bendražygiai beveik sunaikino terorizmą Gazoje ir daugeliui metų ši teritorija tapo rami bei taikinga. Kai kas tvirtina, kad Sharonas pusiau juokais apie savo lojalųjį padėjėją sakė: „Meiro firminis triukas yra atskirti arabo galvą nuo jo kūno.“

Vis dėlto tik keletas pažinojo tikrąjį Daganą. Tikrasis jo vardas Meiras Hubermanas. Gimė jis 1945 metais traukinio vagonė Chersono priemiesčiuose Ukrainoje tuo metu, kai šeima bėgo nuo Sibiro į Lenkiją. Didžioji jo šeimos dalis buvo sunaikinta per holokaustą. Meiras imigravo į Izraelį su tėvais ir užaugo skurdžiame Lodo, seno arabų miesto apie penkiolika mylių į pietus nuo Tel Avivo, rajone. Daugelis jį pažinojo kaip nesutramdomą kovotoją ir tik keletas žinojo apie jo slaptus pomėgius: jis buvo aistringas istorinių knygų skaitytojas, vegetaras, mėgo klasikinę muziką ir laisvalaikiu užsiimdavo tapymu bei skulptūra.

Jis buvo žmogus, slegiamas praeities šešėlių dėl nuo pat ankstyvųjų gyvenimo metų patirtų sunkių jo šeimos ir visų žydų išgyvenimų holokausto metu. Savo gyvenimą paskyrė saugoti naujai užgimusią Izraelio valstybę. Kai kopė kariuomenės hierarchijos laiptais, pirmas dalykas, kurį padarydavo kiekviename naujame biure, kur būdavo paskirtas, tai pakabindavo ant sienos didžiulę fotografiją su senu žydu, susisukusiu į maldos skraistę, klūpančiu prieš du SS pareigūnus, iš kurių vienas laikė lazda, o kitas – šautuvą. „Tas senas vyras yra mano senelis, – sakė Daganas lankytojams. – Aš žiūriu į šią nuotrauką ir žinau, kad mes turime būti stiprūs ir apsiginti tam, kad holokaustas niekada nepasikartotų.“

Senasis žmogus iš tiesų buvo Daganas senelis, Beras Ehrlichas Slushnis, nužudytas Lukove po kelių sekundžių, kai buvo padaryta ši nuotrauka. Jom Kipuro karo metu 1973-iais Daganas buvo izraeliečių, kirtusių Sueco kanalą, žvalgybos būrio vadas. 1982 metais Libano kare jis įžengė į Beirutą kaip šarvuotosios brigados galva. Netrukus jis tapo Pietų Libano buferinės zonos vadu, kur šis nuotykius mėgstantis partizanas kovotojas nusimetė puošnią pulkininko uniformą. Jis atgaivino Gazos laikų slaptumo ir maskavimosi įpročius. Jo kariai savo slapųjį vadą pradėjo vadinti nauju vardu – Šešėlių Karaliumi. Gyvenimas Libane su slaptomis sąjungomis, išdavystėmis, žiaurumu bei iliuziniais karais buvo artimas jo širdžiai. „Dar prieš mano tankų brigadai įvažiuojant į Beirutą, – sakė Daganas, – aš šį miestą jau gerai pažinojau.“

Net ir po Libano karo pabaigos jis neatsisakė savo slaptų nuotykių. 1984 metais buvo oficialiai išpėtas štabo viršininko Moshės Levy dėl dažno lankymosi persirengus arabu Bchamdūno teroristų būstinėse.

Intifados* metu, kai buvo perkeltas į Vakarų Krantą kaip štabo viršininko Ehudo Barako patarėjas, Daganas tęsė savo senus įpročius ir netgi įtikino Baraką prisijungti prie jo. Jiedu, apsirengę sportiniais drabužiais, kaip pritinka tikriems palestiniečiams, rado žydrą mersedesą su vietos numeriais ir išvyko pasivažinėti po pavojingą Nabluso senamiestį. Grįždami atgal jie išgąsdino ir apstulbino kariuomenės štabo sargybinius, kai šie atpažino, kas sėdi ant priekinių sėdynių.

1995 metais Daganas, jau būdamas generolas majoras, paliko kariuomenę ir prisijungė prie savo draugo Yossi Ben-Hanano kelionėje motociklais per Azijos lygumas. Jų kelionę sutrumpino žinia apie Yitzhako Rabino nužudymą. Grįžęs į Izraelį Daganas praleido šiek tiek laiko antiteroristinės įstaigos vadovybėje, be entuziazmo bandė prisijungti prie verslo pasaulio bei padėjo Sharonui per jo partijos *Likud* rinkimų kampaniją. 2002 metais išėjo į pensiją ir grįžo prie knygų, muzikos įrašų, paletės ir skulptoriaus kalto.

Praėjus trisdešimčiai metų po Gazos laikų, į pensiją išėjęs generolas susipažino su savo šeima. Jis sakė: „Aš staiga pabudau, o mano vaikai, pasirodo, jau užaugę.“ Ir tada sulaukė skambučio iš savo draugo, tuometinio ministro pirmininko Arikio Sharono. „Noriu, kad būtum Mosado vadovybėje, – pasakė Sharonas savo penkiasdešimt septynerių sulaukusiam draugui. – Man reikia Mosado vado su durklu dantyse.“

Tai buvo 2002 metai ir Mosadas buvo beprarandantis galią. Kelios nesėkmės ankstesniais metais sudavė sunkių smūgių Mosado prestižui; plačiai publikuota nesėkmė bandant nužudyti pagrindinį „Hamas“ lyderį Amane ir Izraelio agentų sulaikymas Šveicarijoje, Kipre bei Naujojoje Zelandijoje rimtai pakenkė Mosado reputacijai. Paskutinis Mosado viršininkas Efraimas Halevy neatitiko lūkesčių. Anksčiau buvęs Izraelio ambasadoriumi Europos Sąjungoje, Briuselyje, jis buvo geras diplomatas ir analitikas, bet ne lyderis ir kovotojas. Sharonas norėjo, kad Mosado lyderis būtų drąsus, kūrybiškas ir grėsmingas kovotojas prieš islamo terorizmą ir Irano reaktorių.

Mosade Daganas nebuvo šiltai sutiktas. Kaip pašalietis, susitelkęs daugiausia į operacijas, jis nekreipė daug dėmesio į kažkada studijuotas žvalgybos analizes ar slaptus diplomatinis mainus. Keletas aukščiausių

Mosado pareigūnų protestuodami atsistatydino, bet Daganas dėl to nesi-jaudino. Atkūręs operacijų būrius ir užmezgęs glaudžius darbinius ryšius su užsienio slaptosiomis žvalgybos tarnybomis, jis ėmėsi grėsmingojo Irano. Kai 2006-aisiais kilo antrasis katastrofiškas Libano karas, Daganas buvo vienintelis Izraelio lyderis, kuris paprieštaravo strategijai, paremtai stambaus masto oro pajėgų bombardavimais. Jis tikėjo puolimu sausumoje ir abejojo, kad oro pajėgos gali laimėti karą ir likti neapkaltingos.

Vis dėlto jis buvo daug kritikuojamas spaudoje dėl griežto požiūrio į pavaldinius. Nusivylę atstatydinti Mosado pareigūnai traukė pas žiniasklaidą su skundais, tad Daganas atsidūrė nuolatinėje ugnyje. „Kas tas Daganas?“ – keverzojo vienas populiarus straipsnių autorius.

Ir staiga vieną dieną antraštės pasikeitė. Meilikaujantys straipsniai, prikimšti aukščiausiojo laipsnio būdvardžių, užpildė laikraščius, liaupsindami „žmogų, kuris atkūrė Mosado garbę“.

Valdant Daganui, Mosadas pasiekė tai, kas iki to laiko buvo neįsivaizduojama: bepročio žudiko Imado Mughniyehos iš „Hezbollah“ užpuolimas Damaske, Sirijos branduolinio reaktoriaus sunaikinimas, pagrindinių teroristų lyderių Libane ir Sirijoje pašalinimas bei, kas įspūdingiausia, negailestinga, nuožmi ir sėkminga kampanija prieš Irano slaptą branduolinių ginklų programą.

* Palestiniečių sukilimas 1987–1993 metais (*aut. past.*).